

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Poslanec Národnej rady Slovenskej republiky Tomáš Valášek predkladá na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky návrh na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Cieľom predkladaného návrhu je odstrániť sociálnu diskrimináciu voči ženám a mužom, ktoré a ktorí vychovali jedno dieťa alebo nevychovali žiadne dieťa. Takéto ženy a muži musia čakať až do dosiahnutia dôchodkového veku, aby mali opätovne nárok na výplatu vdovského dôchodku v prípade, že ich manžel/ka zomrie. V súčasnosti majú nárok na vdovský a vdovecký dôchodok ženy a muži s jedným dieťaťom / bez dieťaťa len v období jedného roku od smrti manžela/manželky a následne až po dosiahnutí dôchodkového veku. Cieľom je vrátiť do systému spravodlivosť čiastočne aspoň v tom, že aj ženy a muži, ktoré/í vychovali len jedno dieťa, by mali od 55. roku svojho veku opätovný nárok na vdovský a vdovecký dôchodok a ženy a muži ktoré/í nevychovali žiadne deti, teda sú bezdetné/í, by mali takéto opätovný nárok na vdovský a vdovecký dôchodok od 57. roku svojho veku.

V súčasnosti má vdova/vdovec nárok na výplatu vdovského/vdoveckého dôchodku po jednom roku od smrti manžela/ky len v prípade, ak sa vdova/vdovec stará o nezaopatrené dieťa, je invalidná/ý z dôvodu poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70%, vychoval/a aspoň tri deti, dovŕšil/a vek 52 rokov a vychoval/a dve deti, alebo ak dovŕšil/a dôchodkový vek. Neexistuje žiaden relevantný dôvod, prečo by matka/otec s jedným dieťaťom alebo vdovec/vdova bez detí, nemal/a mať nárok na vdovský/vdovecký dôchodok už počas jej/jeho aktívneho života, kedy trpí stratou partnera/ky a jeho/jej príjmu v rodine rovnako ako matka/otec dvoch či viacerých detí.

Nakoľko súčasné znenie zákona o sociálnom poistení neobsahuje úpravu ohľadom nároku žien a mužov, ktoré/í sú matkami/otcami jedného dieťaťa alebo sú bezdetné/í, na vdovský/vdovecký dôchodok po jednom roku od smrti manžela/ky, prijatím predkladaného návrhu by sa aspoň čiastočne upravil súčasný neodôvodnený a diskriminačný právny stav.

Napriek tomu, že návrh zákona myslí pri svojej úprave aj na mužov, úprava sa pozitívne dotkne najmä žien, pretože ony sú tie, ktoré vo väčšine prípadov poberajú vdovský dôchodok. Podľa údajov Sociálnej poisťovne z júla 2021 bol počet vyplatených vdovských dôchodkov v tomto mesiaci na úrovni 287 045, pričom počet vyplatených vdoveckých dôchodkov bol na úrovni 49 520. Existuje teda oprávnený predpoklad, že aj v rodine s jedným dieťaťom alebo bez dieťaťa sa vo vyššej miere stane vdovou práve žena. V kontexte nedávnej pandémie ochorenia COVID-19 sa toto opatrenie javí ako ešte naliehavejšie, keďže pandémia dostala do ťažkej životnej, finančnej a sociálnej situácie veľké množstvo rodín a pripravila o život nemálo ľudí, ktorých manželky/ia ovdoveli. Hnutie Progresívne Slovensko, ktorého členom je aj predkladateľ návrhu zákona, kladie dôraz na kvalitu života občanov a občianok Slovenska a férový prístup k sociálnej starostlivosti pre všetkých, čoho dôkazom je aj predmetný návrh zákona.

Predkladateľ tento návrh zákona predkladá aj z dôvodu, že aktuálne v prvom čítaní prijatý návrh zákona o sociálnom poistení z dielne ministerstva práce, ktorý zakladá nárok na tzv. rodičovský dôchodok a vypúšťa tzv. dôchodkový strop, nijakým spôsobom nereflektuje situáciu žien, ktoré v dôsledku nižších príjmov v produktívnom veku, taktiež v dôsledku

obdobia, kedy sa doma starajú o deti a zároveň v dôsledku vyššieho veku dožitia ako muži, po dosiahnutí dôchodkového veku často padajú do siete chudoby (tzv. feminizácia chudoby). Tento návrh sanuje konkrétne situáciu vdov, ktoré po smrti manžela zápasia s finančnými ťažkosťami a je na mieste venovať sa aj ich životnej situácii.

Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi a inými zákonmi, medzinárodnými zmluvami a inými medzinárodnými dokumentami, ktorými je Slovenská republika viazaná.

B. Osobitná časť

K Čl. I

V § 74 ods. 3 zákona o sociálnom poistení sa dopĺňa písm. e) a f), ktoré zavádzajú novú podmienku, kedy vzniká nárok na poberanie dávky po prvom roku od smrti manžela/ky, ktoré znejú, že po uplynutí jedného roka od smrti manžela/ky, má vdova/vdovec nárok na výplatu vdovského/vdoveckého dôchodku, ak dovŕšil/a vek 55 rokov a vychoval/a jedno dieťa a ak dovŕšil/a vek 57 rokov a nevychoval/a žiadne dieťa, resp. bol/a bezdetný/á.

Predkladateľ tohto návrhu zákona sa snaží doplnením ďalšej podmienky, v rámci ktorej má byť priznaný nárok na vdovský/vdovecký dôchodok po prvom roku od smrti manžela/ky aj ženám a mužom, ktoré/í vychovali jedno dieťa a dovŕšili vek 55 rokov, alebo nevychovali žiadne dieťa a dovŕšili vek 57 rokov, odstrániť diskrimináciu týchto žien a mužov pri súčasnom znení zákona v tomto ohľade.

K Čl. II

S ohľadom na predpokladaný priebeh legislatívneho procesu sa navrhuje nadobudnutie účinnosti od 1. novembra 2022.